

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น ตามเกณฑ์ 80/80 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรียนโดยใช้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น และ 4) เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการเรียนโดยใช้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นหลักสูตรที่ได้บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ได้แก่ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงาน อาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ โดยมีสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระหลัก บรรจุลงในหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม

ในการพัฒนาหลักสูตรแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองใช้หลักสูตร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านตะคร้อ (มิตรภาพ 4) 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 5 คน และโรงเรียนบ้านหนองบัวทุ่ง 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 17 คน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 รวม นักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความต้องการ และความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตร 2) หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 3) แบบประเมิน หลักสูตร 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น และ 5) แบบสอบถาม ความพึงพอใจ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลได้ดังนี้

1. ได้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สอดคล้องหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่เกิดจาก การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างเนื้อหาและอัตราเวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ แนวการวัดผลประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วย และใช้ประกอบแผนการจัดการ เรียนรู้ จำนวน 15 แผน

หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมทั้งฉบับเท่ากับ 4.73 แปลตามความหมายการประเมิน หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด และมีค่าความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร ทั้งฉบับ มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$, $S.D.=.14$) ขอบเขตของเนื้อหาของหลักสูตร บูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบ่งออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ใช้ประกอบแผนการจัดการ เรียนรู้ 15 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนและหลังเรียน)

โดยมีหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ฉันทพืชสมุนไพร หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พืชสมุนไพรรักษาโรค หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พืชสมุนไพรในวัดเทพาลัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ผลิตภัณฑ์ จากพืชสมุนไพร และ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การอนุรักษ์พืชสมุนไพร

2. ผลการนำหลักสูตรบูรณาการไปศึกษานำร่องกับกลุ่มทดลอง (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) โดยทดลองศึกษานำร่องกับนักเรียนที่กำลังศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนชุมชนบ้านวัด ตำบลเทพาลัย อำเภอดงบัง จังหวัดสุพรรณบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยทำการทดลองกับกลุ่มทดลองจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) กลุ่มทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1:9) กลุ่มทดลองแบบกลุ่มใหญ่ (1:30) โดยมีเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ 85.17/72.22, 85.78/77.78, 86.03/80.22 ตามลำดับ

การทดลองนำร่องกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ (ภาคสนาม) จำนวน 30 คน โรงเรียนชุมชนบ้านวัด ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 มีค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่างการใช้หลักสูตรเท่ากับ 86.03 ซึ่งมี คะแนนอยู่ในช่วง 79.50 – 90.92 และค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ หลักสูตร เท่ากับ 24.03 คิดเป็นร้อยละ 80.22 นั่นคือ หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี ประสิทธิภาพ อยู่ในเกณฑ์ 86.03/80.22 ซึ่งถือได้ว่าหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปทดลองใช้ต่อไปได้

3. ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านตะคร้อ (มิตรภาพ 4) จำนวน 5 คน และ นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองบัวทุ่ง จำนวน 17 คน โดยทั้ง 2 โรงเรียนนี้อยู่ในกลุ่มพื้นที่การศึกษาเดียวกัน และตั้งอยู่บริเวณบริเวณแหล่งเรียนรู้สวนสมุนไพรวัดเทพาลัย ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 สอนในโรงเรียนบ้านหนองบัวทุ่งและแหล่งเรียนรู้ สรุปได้ว่ามีประสิทธิภาพ 88.66/86.36 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

4. การวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) ผลการวิเคราะห์พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนมีความพึงพอใจในหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ฉบับสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้ต่อไป ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร ตำรา การพัฒนาหลักสูตร การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้การประเมินผล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พร้อมทั้งดำเนิน การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน แล้วนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาเป็นฐานในการร่างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยบรรจุสาระที่จำเป็น และสอดคล้องกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การทำงานและนำร่างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทำการประเมิน เพื่อปรับปรุง ดังนั้นผลการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรครบถ้วนทั้งนี้เป็น เพราะ

1. การสร้างหลักสูตรในครั้งนี้ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามรูปแบบหรือทฤษฎี การวางแผนในการพัฒนาหลักสูตร โดยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากเอกสารของ นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรหลายๆท่าน นำความรู้และส่วนที่เหมาะสมมาสังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ในการสร้างหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962 อ้างถึงใน รุจิรุ ภูสาระ. 2545 : 61-64) มาประยุกต์เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตร เพราะมีจุดเด่นตรงที่รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา เป็นการเริ่มต้นมาจากในชั้นเรียน และ เน้นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กระบวนการ เรียนการสอน และการประเมินผล ที่มีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร 8 ขั้นตอน คือ 1) วินิจฉัยความต้องการ ด้วยการศึกษาระดับพื้นฐานของหลักสูตรสถานศึกษา นักเรียน โรงเรียนและชุมชน พร้อมทั้ง สร้างแบบสอบถามในประเด็นของการแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ผลการสำรวจ 2) นำข้อมูลที่ได้ จากการวิเคราะห์ผลการสำรวจมาใช้เป็นแนวทางในการปรับเพิ่มขยาย กำหนดเป็นจุดประสงค์เฉพาะ ของหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) คัดเลือกเนื้อหา สารจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ผู้เรียน และท้องถิ่น 4) นำเนื้อหา สารที่ได้คัดเลือกไว้มาจัดลำดับเนื้อหาสาระทำเป็นโครงสร้างเนื้อหาและอัตราเวลาเรียน 5) จัดลำดับ กิจกรรม 6) กำหนดแนวทางการวัดผลประเมินผลด้วยการทดสอบประเมินผลการปฏิบัติ และ การสังเกตพฤติกรรม โดยกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผล และสร้างเครื่องมือประเมินผลให้ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม 8) นำหลักสูตรฉบับโครงสร้างไป ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 10) ที่กล่าวว่า รูปแบบ ในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่มี ประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศตามจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนานับแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็น กระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายอย่างกว้างขวางที่สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล หลักสูตร และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

2. ผลการประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนจะนำหลักสูตรไปทดลองใช้ผลปรากฏว่า หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมทั้งฉบับเท่ากับ 4.73 ซึ่งสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยได้นำบุคลากรในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจัง และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาสืบทอดเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 24-25) เริ่มจากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 9 คน สอบถามปราชญ์ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 20 คน และสอบถามครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 คน รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านสังคมด้านเศรษฐกิจด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพืชสมุนไพรในท้องถิ่น โดยศึกษามาจากภูมิปัญญาด้านสรรพคุณของพืชสมุนไพรรักษาโรค จากนั้นถอดองค์ความรู้ และศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์มาประมวลความรู้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการฉบับร่าง มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ด้านภาษา เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาหลักสูตร แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ หลังจากนั้นนำไปศึกษานำร่องก่อนการทดลองใช้จริงกับกลุ่มทดลองและกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองโดยเชิญวิทยากรที่เป็นผู้ชำนาญจากภูมิปัญญาชาวบ้าน มาช่วยสอนเกี่ยวกับเนื้อหาพืชสมุนไพรในวัดเทพาลัย ร่วมกับผู้วิจัย โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ให้นักเรียนศึกษาในสถานการณ์จริง สืบหาข้อมูลสมุนไพรในแหล่งเรียนรู้จริง คือ สวนสมุนไพรวัดเทพาลัย มีการทำงานเป็นกลุ่ม ได้ฝึกทักษะการทำงานให้นักเรียนซึ่งสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ (กระทรวงศึกษา. 2551: 4-5)

3. หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของชุมชน แล้วนำมาจัดทำสาระต่างๆที่สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน และโรงเรียน เพื่อจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งตรงตามแนวนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1-3) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุง แก้ไขจุดที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้นบนฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิด วิธีการ รูปแบบ และกระบวนการ (Paradigm shift) จากกรอบแนวคิดเดิมสู่ปรัชญาแนวคิดใหม่ ความรู้ใหม่ วิธีการบริหารจัดการและแนวปฏิบัติใหม่ๆ ซึ่งต้องมีความเกี่ยวเนื่องกันหลายระดับ ตลอดจนการสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมา เป็นกระบวนการที่เรียกว่า “การพัฒนาหลักสูตร” ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการพัฒนาหลักสูตรได้ทุกระดับ จะมีความแตกต่างบ้างในบางส่วนที่เป็นรายละเอียดขึ้นอยู่กับผู้เสนอแนวคิด การพัฒนาหลักสูตรแต่ละรูปแบบนั้นมีความเชื่อหรือยึดสิ่งใดเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีรัตน์ หนูพรหม (2550 : 82-139) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง ประเพณีทำบุญเดือนสิบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเขาน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ และหาประสิทธิภาพของหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนวัดเขาน้อย จำนวน 57 คนเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตร แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบประเมินผลงานนักเรียน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน แบบสอบถาม ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์ในระดับดีมากคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.33 ผลงานนักเรียนผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.10 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.68 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเห็นด้วยต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรนี้ในระดับมากทุกด้าน

4. ผลการสร้างและทดลองผลใช้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งสร้างจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในชั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

4.1 การสร้างหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ และได้สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ประกอบกับการวิเคราะห์เอกสารจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและดำเนินการร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

- หลักการของหลักสูตร
- จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- โครงสร้างเนื้อหา
- อัตราเวลาเรียน
- คำอธิบายรายวิชา
- แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- สื่อและแหล่งเรียนรู้
- แนวการวัดและประเมินผล

ในการกำหนดองค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรจากนักวิชาการหลายท่านดังเช่น สำลี รักสุทธี (2544 : 10-11) ได้กล่าวว่าหลักสูตร โดยรวมจะประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คู่มือการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับ สื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545 : 35) พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตร

ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

ดังนั้นการร่างหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างหลักสูตรบูรณาการตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ไว้แล้วนั้น เนื้อหาสาระของหลักสูตรในแต่ละองค์ประกอบน่าจะสอดคล้องสัมพันธ์โดยตลอด เริ่มจากส่วนที่ใหญ่ที่สุดในหลักสูตร ได้แก่ หลักการของหลักสูตร และนำลงสู่การปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวเนื่องกันสัมพันธ์กันทั้งสิ้นส่งผลให้ที่ได้จากการประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตรโดย ผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่าโครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก และมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่วางไว้ สอดคล้องกับ พงมาน ชำนาญกิจ (2550 : 80-81) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และภาษาไทยระดับประถมศึกษา: กรณีศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และภาษาไทยระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตร หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และภาษาไทยระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 รายวิชา และ จำนวน 6 หน่วยใหญ่ 9 หน่วยย่อย ในรายวิชาสังคมเพื่อเสริมสร้างชีวิต : ตัวเราและสิ่งอื่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ผลการใช้หลักสูตรพบว่า (1) นักเรียนมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 7.89 (2) ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก (3) นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 99.91 มีความพึงพอใจต่อการเรียน รายวิชาสังคมเพื่อเสริมสร้างชีวิต : ตัวเราและสิ่งอื่น(4) ผู้ปกครองมีความเห็นที่ดีต่อหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ อุตตรา รุ่งเรือง (2556 : 162-163) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ 2) พัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 3) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ 4) ศึกษาผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ แผนการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดการศึกษามีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตร

บูรณาการ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้ผ่านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.06/82.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ มีค่าเท่ากับ 0.6644

4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ พบว่า นักเรียนได้คะแนนระหว่างเรียนแต่ละแผนผ่านเกณฑ์การประเมินคือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป และได้รับการพัฒนาความสามารถทางปัญญาหรือพหุปัญญาของตนเองทั้ง 8 ด้าน โดยปัญญาที่ได้รับการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาษา ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง ได้รับการพัฒนามากที่สุด ร้อยละ 100 รองลงมาคือด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ร้อยละ 82.35 ด้านดนตรีร้อยละ 70.58 และด้านเข้าใจสภาพธรรมชาติ ร้อยละ 52.94

4.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้

1) ผลการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการประเมินระหว่างเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ ทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 88.66 และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 86.36 ดังนั้นหลักสูตรบูรณาการ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.66/86.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียนที่บางเรื่องยังไม่รู้และเกิดความสนใจอยากรู้ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นหลักสูตรบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบใยแมงมุม (Webbed Model) โดยอาศัยหัวเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นแกนแล้วโยงความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ให้ความรู้และทักษะการปฏิบัติ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ใช้ ความคิด ประสพการณ์ ความสามารถ และทักษะต่างๆ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการและสาระที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับ ดวงนภา จันคำ (2554 : 89-90) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง รักเอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่ม

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง รักเอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรบูรณาการมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก มีองค์ประกอบครบถ้วนสอดคล้องกับโครงการการศึกษาพหุภาษาและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนหลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก 4) เจตคติเอกลักษณ์ไทยของนักเรียนหลังการเรียนหลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้จากหลักสูตร โดยครู ปรากฏหรือวิทยากรท้องถิ่น มาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาและแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นของนักเรียน อีกทั้งกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้ที่จากห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และคุ้นเคยกับสถานที่อย่างแท้จริง รวมทั้งอาจเป็นการเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่เป็นแต่ในห้องเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีชีวิตชีวาและมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลภายนอกโรงเรียนตลอดจนทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเองพร้อมกับเรียนเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของใจทิพย์ เข็วรัตน์พงษ์ (2539 : 34) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือให้นักเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัว ควบคู่ไปกับการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ ซึ่งการเลือกใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการสอน และเนื้อหาวิชาเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน จะช่วยให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติไปยังผู้เรียน ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

จากผลการทดลองใช้หลักสูตร จะเห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนมีคะแนนทักษะทางการปฏิบัติได้ในระดับดี และนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของนักเรียนและหลักสูตรได้ ทั้งนี้เพราะ

5.1 หลักสูตรเกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพราะหลักสูตรที่นำมาทดลองใช้ได้ดำเนินการวินิจฉัยความต้องการ ด้วยการศึกษาค้นข้อมูลขั้นพื้นฐานของนักเรียนและโรงเรียน ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และศึกษาหลักสูตรการแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสำรวจความคิดเห็นในการสร้างหลักสูตร ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรที่เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่แล้วสรุปเป็น

ความเห็นเกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกันแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ อ่าง บัวศรี (2542: 153-159) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีความถูกต้องทำให้ทราบความต้องการของสังคมและผู้เรียน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปรากฏชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ครูในโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด คือนักเรียนควรได้เรียนรู้พืชสมุนไพรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญในท้องถิ่น และคิดว่าการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องราวของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น อีกทั้งควรนำเรื่องพืชสมุนไพรมาสร้างเป็นหลักสูตรบูรณาการ อำเภอคง และควรนำแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืชสมุนไพรเพื่อเป็นแบบอย่าง การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537: 9) ที่ได้ให้ความคิดเห็นถึงเนื้อหาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรว่า ควรเป็นเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตและชุมชนนั้น

5.2 หลักสูตรบูรณาการ ต้องการให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาต่างๆอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตามความเหมาะสมของเนื้อหา และกระบวนการในสาระวิชาต่างๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมทั้งทางด้านพุทธรพัสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยที่เป็นไปตามสภาพจริงของสังคม ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2552: 145-146) ได้สรุปไว้ว่า การบูรณาการเป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์กันให้เป็นเรื่องเดียวกันและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวมและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชนาธิป พรกุล (2544: 57-58) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่างๆที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธรพัสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบบูรณาการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระแกนหลักและบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่นอีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ โดยจัดให้เรียนตามสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และบรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการบูรณาการ เป็น การนำศาสตร์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการจำเป็นนำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

มาผสมผสานกัน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะเน้นองค์รวมเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นถึงการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู ถือได้ว่าเป็นความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ฝึกทักษะหลายๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสอนหลักสูตรบูรณาการในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง พืชสมุนไพร ในท้องถิ่น ได้เน้นทักษะกระบวนการเพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ได้ศึกษาในสถานที่จริง ในแหล่งเรียนรู้สวนสมุนไพรวัดเทพาลัย ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ให้สอดคล้องกับความต้องการเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการด้านต่างๆของผู้เรียน ซึ่งพอสรุปหลักสูตรบูรณาการที่ควรพัฒนาและนำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยและติดตามผลนักเรียนที่เข้าเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการในระยะยาว เพื่อจะได้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การแปรรูปพืชสมุนไพร ในกลุ่มโรงเรียนที่โรงเรียนสังกัดอยู่ เนื่องจากมีบริบทเดียวกันในด้านแหล่งพืชสมุนไพรชนิดเดียวกันที่สามารถนำมาใช้เพื่อบำบัดโรค เพื่อขับไล่และฆ่าแมลง และเพื่อทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาการค้นคว้าพืชสมุนไพรชนิดอื่นๆ ที่มีประโยชน์เพิ่มเติมขึ้นมาใช้อีก

2.3 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสรรพคุณทางยาของพืชสมุนไพรชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่นให้มากขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปพืชสมุนไพรเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เพื่อสะดวกใช้และจำหน่ายในราคาถูกลงสำหรับโรงเรียนและชุมชน เพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่สอนให้คนไทยรู้จักความพอเพียงหรือเพียงพอ มีเหตุผลในการทำงาน รู้จักสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองและครอบครัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข